

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ
МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

Державно-управлінські студії № 4, 2019

УДК 351

ДІДЕНКО Н. Г.,

*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України,
ORCID: 0000-0002-7365-9370*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ
МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

N. DIDENKO,

*Doctor of Public Administration, Professor,
Professor of the Department of Public Administration and Administration
Institute of Training of the State Employment Service of Ukraine,
ORCID: 0000-0002-7365-9370*

EUROPEAN EXPERIENCE OF STATE DEVELOPMENT SUPPORT
SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTREPRENEURSHIP
IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHANGE

***Анотація.** Розглянуто європейський досвід державної підтримки малого та середнього підприємництва та можливості його адаптації в Україні в рамках активізації євроінтеграційних процесів.*

Визначено зміст регулювання малого та середнього підприємництва в ЄС на загальноєвропейському, національному та регіональному рівнях, орієнтації МСП на інноваційне підприємництво та ролі МСП в реалізації стратегій Індустрії 4,0.

Проаналізовано участь України в європейських програмах підтримки малого та середнього бізнесу, акцентована увага щодо участі України у програмі діяльності Європейської інноваційної ради та в реалізації інструменту «Підтримка МСБ в рамках Поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі» для країн Східного партнерства.

Проаналізовано заходи країн ЄС щодо підтримки МСП в умовах пандемії та рецесії світової економіки, які спрямовані на збереження підприємств цього сектору та державні гарантії їх діяльності за непередбачуваних обставин.

Визначено основні напрями досвіду європейських країн щодо підтримки малого та середнього підприємництва для адаптації в Україні.

Abstract. *The European experience of state support to small and medium-sized enterprises and the possibilities of its adaptation in Ukraine within the framework of activation of the European integration processes are considered. The content of regulation of small and medium-sized enterprises in the EU at the pan-European, national and regional levels, the orientation of SMEs to innovative entrepreneurship and the role of SMEs in the implementation of Industry 4.0 strategies are identified. Ukraine's participation in European SME support programs is analyzed, attention is paid to Ukraine's participation in the program of activities of the European Innovation Council and in the implementation of the Instrument for SME support within the Deep and Comprehensive Free Trade Area for the EaP countries.*

EU countries support measures for pandemics and recession in the global economy, which aim to preserve enterprises in the sector and state guarantees of their operations in unforeseen circumstances, are analyzed. The main directions of the experience of European countries in support of small and medium-sized enterprises for adaptation in Ukraine are defined.

Ключові слова: *мале та середнє підприємництво, державна підтримка, інноваційне підприємництво, Європейська інноваційна рада.*

Keywords: *small and medium-sized enterprises, state support, innovative entrepreneurship, European Innovation Council.*

Постановка проблеми. Європейська практика розглядає державне регулювання малого та середнього підприємництва (МСП) як важливу складову сталого розвитку економіки, використовуючи правові, організаційні, фінансові, інформаційні можливості – від державного протекціонізму до стимулювання конкуренції. Цей досвід може бути використаним в Україні в умовах реформування та модернізації економіки, зокрема в процесі виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, в рамках якої розвитку малого та середнього підприємництва присвячені окремі статті та започатковані спеціальні програми. Актуальність цього досвіду є важливою також в умовах глобальних змін, які відбуваються наразі у світі: це, в першу чергу, такі форс-мажорні обставини як охоплення європейських країн пандеміями, на подолання якого ЄС уже виділив для України 140 млн. євро; рецесія світової економіки; торговельні війни, які вплинули на посилення державного протекціонізму в країнах ЄС.

До цих змін залучена Україна як суб'єкт світової економіки і від політичних рішень щодо державної підтримки МСП, які будуть прийматися українською владою, залежать значною мірою подальший соціально-економічний розвиток країни, оскільки, на даний час, за даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, серед усіх підприємств України малий та середній бізнес складає 99,8% (1,97 млн. суб'єктів), там працює 79% населення, обсяг реалізованої МСП продукції складає 63%.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження європейської практики державного регулювання малого та середнього підприємництва має декілька напрямів: в науковому дискурсі цій проблематиці присвячені роботи таких авторів як: Д. Антонюк, О. Деренько, С. Жарая, В. Майборода, В. Мареніченко, Н. Міняйло, Ю. Ольвінська, Г. Поліщук, С. Попський та інші. Важливу роль відіграють аналітичні дослідження, проведені Національним інститутом стратегічних досліджень, Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, Європейським інформаційно-дослідницьким центром, Центром міжнародного приватного підприємництва Центром громадської експертизи, Представництвом Фонду Фридріха Науманна в Україні, Програмою USAID «Лідерство в економічному врядуванні» та ін.

Загалом, проблематика адаптації європейського досвіду підтримки малого та середнього підприємництва наразі залишається актуальною в інформаційному полі, оскільки кожна країна має вирішувати складні завдання економічного характеру для виходу з рецесії економіки та подолання наслідків пандемії, а МСП є одним з драйверів цих процесів.

Метою статті є дослідження європейського досвіду державної підтримки малого та середнього підприємництва та можливості його адаптації в Україні, адже активізація євроінтеграційних процесів зумовлює пошук ефективних шляхів стимулювання та підтримки розвитку МСП, яке має адаптуватися до європейських норм і стандартів, бути конкурентоздатним на європейському ринку.

Виклад основного матеріалу. За рейтингом «Doing Business», у 2019 р. Україна зайняла 64 місце серед 190 країн світу за підсумками дослідження реформ по десяти ключовим індикаторам. Серед показників, що характеризують стан малого та середнього підприємництва, Україна має наступні результати: отримання кредитів – 32 місце, сплата податків – 54, створення підприємств – 56, виконання контрактів – 57, реєстрація власності – 63, захист мінотарних інвесторів – 72, міжнародна торгівля – 78. Ці дані є кращими за попередні роки, але при цьому Україна відстає від країн пострадянського простору, оскільки у рейтингу Литва перебуває на 11 місці, Естонія – на 18-му, Латвія – на 19-му, Казахстан – на 25-му, Молдова – на 48-му, Білорусь – на 49-му [4].

Отже, потрібні додаткові заходи для посилення позицій України, що було визначено на рівні уряду та центральних органів виконавчої влади як рішення про комплексні заходи для покращення рейтингу України на 9 позицій, зокрема: реєстрація бізнесу – отримати 17 позицію, реєстрація власності – 53, отримання кредиту – 22, захист мінотарних інвесторів – 51, оподаткування – 30, міжнародна торгівля – 73.

За даними Eurostat, у ЄС до сегменту МСП належить 99.8% суб'єктів господарювання, 66.8% робочих місць та 57.8% доданої вартості. За цими даними Україна в основному знаходиться на рівні європейських країн, але економічні результати показує нижчі за європейські підприємства. Загальна структура регулювання малого та середнього підприємництва в ЄС має три

рівні: наднаціональний (загальноєвропейський), національний та регіональний (див. табл. 1).

Таблиця 1

Структура регулювання діяльності МСП в ЄС

Рівень	Напрями діяльності
загальноєвропейський	зміцнення єдиного внутрішнього ринку; усунення адміністративних бар'єрів; уніфікація законодавчої бази; посилення взаємодії країн ЄС для більш глибокого економічного співробітництва; створення та впровадження інновацій; спрощення процедур для створення нових підприємницьких структур; освіта та навчання підприємців
національний	створення спеціальних урядових міністерств, агентств, які здійснюють реалізацію спеціальних урядових програм підтримки МСП; податкові пільги; кредити; державна допомога
регіональний	програми підтримки МСП; регіональні, галузеві громадські об'єднання підприємців, агентства регіонального розвитку, напрямами діяльності яких є: консультації, навчання, допомога в налагодженні ділових контактів, сприяння для відкриття своєї справи із застосуванням проектів «start-up»

Цей розподіл засновується на принципі субсидіарності та дозволяє країнам ЄС розподіляти відповідальність за розвиток МСП та кошти, необхідні для його підтримки залежно від можливостей кожного рівня, на кожному з яких діють конкретні програми, фонди, асоціації тощо.

Особлива увага у підтримці МСП надається в ЄС інноваційній орієнтації виробництва, впровадженню актуальних наукових та технологічних розробок, щоб забезпечили європейських суб'єктів малих та середніх форм підприємства конкурентними перевагами, зміцнивши їх позиції на європейському та світовому ринку.

Перехід до Індустрії 4,0 зумовлює впровадження у підтримку МСП таких заходів як, наприклад, у Італії - комплексна законодавча підтримка високо-технологічних стартапів; у Іспанії - цільова підтримка цифрового МСП, формування передумов для його глобалізації - виходу на світові ринки; у Естонії - розвиток екосистеми стартапів на підставі мережі технопарків і центрів технологічного розвитку тощо.

Як свідчить практика реалізації стратегій Індустрії 4,0, у Німеччині, Франції, Італії МСП орієнтується на реальне виробництво, у Ірландії, Швеції – на розробки програмного забезпечення та інноваційні розробки (онлайн - інструменти використовують близько 70% компаній). У сфері МСП попитом користуються такі послуги, як онлайн-продаж і онлайн-платежі, онлайн - інструменти для просування, інформування та спілкування з клієнтами.

У Документ Єврокомісії «Key lessons from national industry 4.0 policy initiatives in Europe», опублікованому у 2017 р., були виділені, зокрема, Німеччина та Італія, які ставлять завдання щодо забезпечення підтримки МСБ в інноваціях, а також швидшої розробки нових продуктів та покращення процесів в промислових виробництвах. Були відмічені французька та іспанська ініціативи щодо інструментів фінансування у вигляді позик для компаній з метою прискорення інноваційного розвитку. В Іспанії ці позики покривають від 25% до 70% вартості інноваційних проектів. Французька IdF комбінує широкий набір фінансових інструментів, включно з позиками та податковими пільгами, й залученням приватних інвестицій в R&D. Шведська P2030 керована та фінансована в значній мірі самими галузями з метою забезпечення кращого довгострокового, сталого зростання.

У документі зазначалось, що більшість національних стратегій 4.0 базується на державному фінансуванні (public – тобто, бюджети центральних, регіональних органів влади та місцевого самоврядування), доповнених приватними інвестиціями. Водночас, інструменти є дуже різними – країни по-різному розглядають ефекти мультиплікації запропонованих засобів, їх впливи на залучення приватних інвестицій та масштаби цього залучення.

Важливо зазначити, що більшість програм передбачає розгортання та впровадження «зверху» (top-down), тобто ключова роль у плануванні та впровадження належить урядам. Єдине виключення – Швеція, – тут більшу роль грають об'єднані групи промисловців та науковців, – вони ж розглядають питання бюджету. Також певним винятком є нідерландська програма Smart Industry (SI). Вона базується на принципі Triple Helix і підходах «знизу-вверх» й через значне залучення промисловців, університетів та наукових установ, тоді як виконавчі, урядові структури відповідають тільки за окремі, ключові напрямки.

У документі зазначається, що як будь-яка широка та масштабована державна програма, стратегія 4.0 потребує державного фінансування, тому було визначено, серед факторів успіху Індустрії 4,0 такі як державне фінансування (включно з місцевими адміністраціями), але не менш важливим є приватне кофінансування; ефективне залучення МСБ з застосуванням кастемізованого підходу, тобто залучення спеціальних інструментів фінансування та підтримки [8].

Загалом, вищенаведений документ свідчить про серйозність підходів європейських країн до розвитку Індустрії 4,0, тому досвід державного фінансування, спеціальних програм МСП, наведений у документі, можна вивчати і використовувати в Україні.

Для підвищення конкурентоспроможності підприємств малого та середнього бізнесу в ЄС діє Рамкова програма COSME (з 2014 до 2020 року), яка полегшує підприємствам вихід на зовнішні ринки. Освітня частина програми включає обмін досвідом, зокрема, із залученням коштів у рамках програми «Еразмус для підприємців», різні секторальні конференції, тренінги, семінари, програми з обміну, стажування. Бюджет програми, яка передбачає практичну реалізацію принципів Small Business Act for Europe становить 2,3

млрд. євро. Одним з проєктів Рамкової програми COSME є ефективний інструмент з пошуку партнерів за кордоном – «Європейська мережа підприємств» (Enterprise Europe Network, EEN). Оскільки Україна залучена до даної програми, є великі сподівання на те, що цей досвід буде максимально використаний українськими підприємцями.

Малий бізнес у ЄС може використовувати програму Eurostars, яка успішно працює з 2007 року. Це перший європейський інструмент, що підтримує програми, спеціально призначені для науково-дослідних ефективних малих і середніх підприємств в реалізації їх інноваційних проєктів. Програма стимулює міжнародні спільні науково-дослідні та інноваційні проєкти, які будуть швидко комерціалізовані.

Важливим кроком для інноваційного розвитку ЄС стало створення Європейської інноваційної ради (The European Innovation Council), яка фінансується в рамках програми Горизонт 2020. У 2018 році було реалізовано першу пілотну стадію проєкту, орієнтовану на представників малого та середнього бізнесу. Друга, покращена пілотна стадія проєкту розрахована на 2019-2020 роки. Бюджет цієї стадії проєкту складає 1 028 мільйонів євро в 2019 році та 1 228 мільйонів євро в 2020 році. Передбачається, що на повну силу Європейська інноваційна рада запрацює у 2021 році, а її фінансування впродовж 2021-2027 років становитиме 10 мільярдів євро. На цей час буде сформовано ефективну управлінську структуру на чолі з президентом та консультативною радою, розроблено гнучкі правила підтримки проєктів, вдосконалено існуючі напрямки грантової підтримки, створено форум Європейської інноваційної ради, який буде складатися з інноваційних агенцій країн - членів ЄС [7]. Діяльність Європейської інноваційної ради створює можливості для українських дослідників та підприємців долучатися до програм, які реалізуються під егідою ради.

Згідно Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [6], співробітництво з питань політики у сфері промисловості та підприємництва покращує умови для підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до малих та середніх підприємств (МСП). Поглиблене співробітництво має покращити адміністративну структуру та нормативно-правову базу для українських і європейських суб'єктів господарювання в Україні та ЄС та повинно ґрунтуватися на політиці ЄС щодо розвитку малого і середнього підприємництва та промисловості з урахуванням визнаних на міжнародному рівні принципів та практики в цих сферах.

У статті 379 визначено, що Сторони співробітничать для спрощення та раціоналізації нормативно-правових актів та практики з окремим наголосом на обміні провідним досвідом з питань нормативно-правових методів, зокрема принципів ЄС; сприяння розвитку інноваційної політики шляхом обміну інформацією та передовим досвідом щодо комерціалізації науково-дослідних та проєктно-конструкторських робіт (зокрема механізми підтримки заснування підприємницької діяльності, пов'язаної з використанням технологій), кластерний розвиток та доступ до фінансових ресурсів; сприяння розширенню

контактів між приватними підприємствами України та ЄС та між цими підприємствами і органами влади України та ЄС [6].

Одним з пріоритетів Порядку денного асоціації між Україною та ЄС визначено імплементацію політики щодо малих та середніх підприємств у національне законодавство України, яка ґрунтується на десяти принципах Акта про малий бізнес для Європи (SBA), що передбачає впровадження М-тесту. Так, 15 березня 2016 року набула чинності Постанова КМУ від 16.12.2015 р. № 1151 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2004 р. № 308» [3], якою визначено нову методику обрахування витрат МСП на виконання державного регулювання, так званий М-тест. У 2015 році Україна як учасник програми Східного партнерства отримали додатковий інструмент «Підтримка МСБ в рамках Поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі», який відкрив українським підприємцям доступ до чотирьох видів підтримки за рахунок ЄБРР та ЄІБ:

інструменти розподілу ризиків: покращення умов кредитування МСБ через зменшення ризиків для європейських та місцевих фінансових установ при наданні їм кредитів;

хеджування валюти кредитів: можливість брати позики в гривні за ставками кредитування, близькими до доларових та єuroвих;

інвестиційні стимули: стимули до модернізації своїх технологій та виробничих/сервісних процесів МСБ, якщо метою інвестицій є дотримання стандартів та правил ЄС;

технічна допомога: допомога у підготовці бізнес-планів для отримання банківських кредитів; виявлення нових ринкових можливостей, які відкриває вільна торгівля з ЄС; поліпшення бізнес-середовища.

Запланований обсяг фінансування з боку ЄС в рамках Східного партнерства – 200 млн. євро [1].

У 2015 році Кабінетом Міністрів України було схвалено Стратегію розвитку системи технічного регулювання до 2020 року [5], якою було визначено подолання технічних бар'єрів у торгових операціях між Україною та країнами – членами ЄС.

У 2017 році Україна отримала статус організації-компаньйона зі стандартизації в Європейському комітеті зі стандартизації, що сприятиме удосконаленню митних процедур, оптимізації умов експорту національних виробників МСП, впроваджуючи технічні стандарти ЄС, зростанню обсягів експорту через підвищення конкурентоздатності на європейському ринку, забезпеченню якості товарів.

В рамках співробітництва з ЄС для розвитку МСП в Україні реалізуються такі програми як EU4Business; Програми ЄС підтримки приватного сектору в Україні – EU SURE (EU Support to Ukraine to Relaunch the Economy); Програма наукових досліджень та навчання Європейського співтовариства з атомної енергії Горизонт 2020 (2014-2020); Програма ЄС «Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014-2020)»; Програма для управлінських кадрів сфери підприємництва України (Fit for partnership with

Germany); Unlimit Ukraine by EBA – Програма розвитку та підтримки малого українського бізнесу.

Окрему важливу роль виконує Офіс розвитку малого та середнього бізнесу Міністерства економіки, торгівлі та сільського господарства, який займається аналізом потреб МСП та наданням рекомендацій уряду; розробленням механізмів кредитних гарантій; створенням інтегрованого офіційного інформаційного ресурсу для забезпечення доступу до всієї необхідної інформації; організаційною інтеграцією діяльності органів влади, залучених до реалізації програм розвитку МСП; підтримкою місцевих органів влади у створенні центрів підтримки підприємництва на регіональному та місцевому рівнях.

Останні події, пов'язані з пандемією корона вірусу та рецесією світової економіки, зумовили необхідність вжити додаткові заходи щодо підтримки МСП в європейських країнах. За актуальною інформацією, у європейських країнах будуть запроваджені такі заходи для підтримки МСП:

у Франції уряд надає економічну допомогу підприємствам і найманим працівникам у розмірі 45 млрд. євро; заходи французького уряду включають відстрочку в березні всіх податкових і соціальних платежів; надання державних гарантій за кредитами малим і середнім підприємствам на суму 300 млрд. євро;

Німеччина мобілізує не менше 500 млрд. євро у вигляді гарантій за кредитами і зобов'язується виділяти необмежену ліквідність компаніям, що постраждали від пандемії; полегшено для компаній доступ до кредитів державного банку розвитку і відстрочено податкові платежі для компаній, що зазнають труднощів;

у Австрії уряд надає пакет допомоги економіці в розмірі 4,4 млрд. євро, щоб гарантувати роботу компаній і забезпечити робочі місця. Бізнесу надаються кредитні гарантії, проміжні позики, відстрочку сплати податків, скорочення авансових податкових платежів, посилення і прискорення просування експорту;

в Італії виплати за позиками й іпотечними кредитами для бізнесу і населення будуть припинені – їх покриють держгарантії для банків;

у Польщі надається пакет допомоги економіці і підприємцям. Його орієнтовний обсяг складе близько 212 млрд. злотих (\$52 млрд.);

у Чехії Міністерство фінансів надало відстрочку щодо подачі декларацій про прибутковий податок і сплату податків для малих підприємств і фізичних осіб на три місяці;

у Данії для бізнесу передбачена відстрочка зі сплати ПДВ [2].

Наведені приклади підтримки МСП в період пандемії показують, що в основі політики європейських держав щодо підтримки малого та середнього підприємництва превалюють заходи, які спрямовані на збереження підприємств цього сектору та державні гарантії їх діяльності за непередбачуваних обставин.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Загалом, досвід європейських країн щодо підтримки малого та середнього підприємництва

засвідчує, що в Україні, використовуючи європейську практику, така допомога може бути структурована за напрямками:

удосконалення нормативно-правової бази з урахуванням Європейської Хартії малих підприємств (European Charter for Small Enterprises, 2000), до якої Україна приєдналася у 2008 р.), Закону про малий бізнес («Small Business Act» for Europe, 2008);

приєднання до європейського простору Індустрії 4,0 та розширення зв'язків з європейським бізнесом, участь у європейських програмах підтримки МСП;

удосконалення податкової системи, адаптованої до розширення малого і середнього бізнесу і створення нових робочих місць;

кредитування малого та середнього бізнесу за прийнятними відсотковими ставками, а також залучення допомоги ЄБРР для мікрокредитування малого бізнесу;

створення національних: інвестиційного фонду, фонду кредитних гарантій та фонду ризикових, венчурних капіталовкладень для малих та середніх підприємств на кшталт європейських фондів;

активної освіти та тренінгів з підприємництва як в закладах освіти, так і в рамках асоціацій та громадських організацій підприємців;

проведення тренінгів та надання консультативних послуг для вітчизняних бізнес-структур, в тому числі в рамках регіональних консультаційних центрів малого та середнього бізнесу, що створені за підтримки ЄС (програма EU SURE).

Список використаних джерел:

1. Красовська О. Європейські гроші для українського бізнесу: яку допомогу надає ЄС. *URL: www.eurointegration.com.ua/2018/05/11*.
2. На які заходи йдуть уряди, щоб врятувати економіку. *URL: www.liga.net*.
3. Постанова КМУ від 16.12.2015 р. № 1151 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2004 р. № 308».
4. Рейтинг Doing Business. Чому він важливий для України. *URL: pv.ua/biz/experts/reiting-doing-business*.
5. Стратегія розвитку системи технічного регулювання до 2020 року, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 844-р.
6. Угода про асоціацію між Україною та ЄС *URL: zakon.rada.gov.ua*.
7. European Innovation Council / European Commission *URL: ec.europa.eu/commission/news/europea*.
8. Key lessons from national industry 4.0 policy initiatives in Europe» *URL: ec.europa.eu/monitor/sites/default/files*.

References

1. Krasovska O. Yevropeyki hroshi dlya ukrayinskoho biznesu: yaku dopomohu nadaye YES. *URL: www.eurointegration.com.ua/2018/05/11*

2. Na yaki zakhody ydut uryady, shchob vryatuvaty ekonomiku. URL: www.liga.net.

3. Postanova KМУ vid 16.12.2015 r. № 1151 «Pro vnesennya zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 11 bereznya 2004 r. № 308».

4. Reytynh Doing Business. Pochemu on vazhen dlya Ukrainy. URL: [nv.ua biz > experts > reyting-doing-business](http://nv.ua/biz/experts/rejting-doing-business).

5. Stratehiya rozvytku systemy tekhnichnoho rehulyuvannya do 2020 roku, rozporyadzhennyam Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 19 serpnia 2015 r. № 844-r

6. Uhoda pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu ta YES URL: zakon.rada.gov.ua

7. European Innovation Council | European Commission URL: [ec.europa.eu > commission > news > europea](http://ec.europa.eu/commission/news/europea).

8. Key lessons from national industry 4.0 policy initiatives in Europe» URL: [ec.europa.eu > monitor > sites > default > files](http://ec.europa.eu/monitor/sites/default/files).